

УДК 342.9:355.271

Ігор Миколайович ПАСТЕРНАК,

проректор Одеського національного медичного університету, м. Одеса

ОКРЕМІ ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ДПСУ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Дослідження, проблеми принципів взаємодії Державної прикордонної служби України (ДПСУ) з правоохоронними органами, є логічним продовженням дослідження самого поняття «взаємодія» як організаційно-правового явища.

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» у ст. 4 визначає, що така діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини [1].

Основні принципи діяльності ДПСУ прописані у спеціальних законах, зокрема: «Про розвідувальні органи України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», а також у багатьох інших нормативно-правових актах. Однак, значна кількість спеціальних принципів не знаходить свого нормативного закріплення, а тому їхнє дослідження можливе виключно шляхом аналізу наукових розробок. Розглянемо окремі з них.

Принцип безперервності взаємодії. Безперервність є філософською категорією, що відображає єдність перервної, поділеної реальності, взаємоперехід окремих її ланцюгів [2, с.100]. Безперервність означає взаємозв'язок і єдність відрізків часу, в яких реалізуються певні елементи взаємодії органів ДПСУ з іншими правоохоронними органами.

Принцип широкого застосування гласних та негласних форм і способів взаємодії. Зазначений принцип взаємодії встановлений ст. 3 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» [3]. Зазначений принцип полягає у виборі тих форм та способів діяльності, які відповідають умовам у місцях виконання службових завдань: на державному кордоні, на лінії розмежування в зоні проведення антитерористичної операції, в інших місцях виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань.

Принцип ефективності. Ефективність є якісним показником механізму взаємодії, характеризує як весь управлінський процес, так і окремі його елементи. Цей принцип полягає у забезпеченні позитивного відношення корисного ефекту (результату) до витрат на його одержання. Цей принцип взаємодії настільки пов'язаний з іншими принципами, що про його самостійне існування без принципів науковості, плановості, системності, спільності інтересів взаємодіючих суб'єктів та інших принципів, помилково буде говорити.

Принцип правового обґрунтування означає, що реалізація взаємодії повинна мати чітку правову основу, сформовану на національному рівні. Хоча проблема його застосування ускладнюється з огляду на встановлену законодавством закритість окремих відомчих нормативно-правових актів, які регулюють виконання завдань ДПСУ.

Принцип забезпеченості ресурсами. Його ще називають принципом достатності [4] Цей принцип передбачає раціональний та оптимальний розподіл ресурсів, що необхідні для організації взаємодії: правових, інформаційних, матеріальних, фінансових, людських, комунікаційних (транспорту та зв'язку), озброєння та інших.

Специфіка виконання завдань ДПСУ, велика суспільна відповідальність за досягнення позитивного результату у наслідок їхнього виконання, наявність особливих ризиків обумовило поділ цього принципу на *принцип достатності* та *принцип надмірності*. Останній полягає у тому, що для забезпечення завдань ДПСУ в цілому, так і функцій взаємодії, потрібно мати таку чисельність сил та засобів, яка перевищує потрібну [5, с.12].

Принцип спеціалізованості (оптимального використання можливостей суб'єктів, що взаємодіють). У правовій літературі можна зустріти його іншу назву – принцип спеціалізації [6] та комплексного використання сил та засобів взаємодіючих сторін тощо [7, с. 75]. Цей принцип можна вважати одним із основоположних з точки зору організації багатоінституційної взаємодії, оскільки саме на підставі цього принципу відповідні суб'єкти взаємодії виконують завдання згідно своїх статутних законів.

Принцип паритетності (рівності) полягає у рівноправності взаємодіючих суб'єктів, чіткого закріплення їхньої ролі та функцій під час реалізації взаємодії. У науковій літературі соціального та управлінського спрямування він згадується як принцип соціального партнерства [8; 9]. Цей принцип означає, що кожен з учасників взаємодії не втрачає своєї самостійності, не входить у підпорядкування один одному, а має рівні права при вирішенні всіх питань спільної діяльності.

Принцип збалансованості обумовлює вимогу забезпечення під час взаємодії балансу інтересів та можливостей взаємодіючих суб'єктів. Реалізація цього принципу відбувається шляхом врахування ресурсних та компетенційних можливостей взаємодіючих суб'єктів; їхніх внутрішніх обмежень в управлінських системах; різної інтерпретації службових та бойових ситуацій; можливих міжособистісних конфліктів тощо. Цей принцип відповідає принципу сумісності елементів взаємодії дослідженого Х. П. Ярмачі, що передбачає відсутність протиріч між заходами щодо організації взаємодії між суб'єктами взаємодії, навіть якщо ці заходи ефективні з точки зору вузьковідомчих інтересів [10, с. 72–74].

Принцип «головної ланки» обумовлює виділення однієї стратегічної мети, на яку опиратимуться суб'єкти взаємодії під час виконання службово-бойових завдань. Постановка мети під час планування взаємодії не виключає відмови від інших (другорядних) цілей. Більше того, досягнення право-

охоронної цілі, якраз і являє собою основну ціль, досягнення якої дозволить розв'язати усю сукупність проблем.

Принцип цільової адаптації. Цей принцип в правових науках не досліджувався. В теорії управління правоохоронними органами та силами правопорядку він висвітлений поверхнево. Будучи безпосередньо управлінським принципом, а не правовим, він є предметом наукової уваги вчених управлінців, соціологів, кібернетиків, та зустрічається у науковій літературі під назвою «принцип гнучкості та адаптивності» [11]. У відповідності з цим принципом ефективна політика організації взаємодії формується в силу орієнтації усіх елементів, зв'язків, методів і прийомів, які використовуються в механізмі досягнення стратегічної мети.

Принцип пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії передбачає облік та оцінку діяльності взаємодіючих елементів за той обсяг діяльності, який покладалася на них відповідно до плану взаємодії [12]. У відповідності з цим принципом взаємодія ДПСУ з правоохоронними органами здійснюється згідно із нормативно-правовими актами та планами взаємодії. Істотною є умова реалізації цього принципу яка полягає у тому, що відповідальність за виконання певної функції під час взаємодії не повинна перевищувати обсягу наданих повноважень, але і не повинна бути меншою за ці повноваження.

Поданий перелік досліджених принципів взаємодії не може вважатись абсолютно вичерпним. До переліку принципів взаємодії ДПСУ з правоохоронними органами можна віднести також принципи: *цілеспрямованості, плановості, безперервності, системного підходу (системності), ефективних комунікацій, програмно-цільового підходу, субсидіарності, зворотного зв'язку, комплексності, маневреності, посилення управляючих параметрів системи, науковості, резерву* тощо.

Усі окреслені нами принципи взаємодії мають важливе, хоча і не однакове значення, однак досягнення високих результатів взаємодії забезпечується їхнім системним та комплексним застосуванням.

Список бібліографічних посилань

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 02.06.2017).
2. Кобрин В. С. Принципи безперервності та наступності та наступності в діяльності Прем'єр-міністра України // Науковий вісник Ужгород. націон. ун-ту. 2013. Серія право. Вип. 22. Ч. I, т. 1. С. 99–102.
3. Про Державну прикордонну службу України: Закон України // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (дата звернення 02.06.2017).
4. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О.В. Зайчук [та ін.]; ред. О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
5. Бабков Ю.П., Адамчук М.М., Бабков А.Ю. Система принципів створення угруповань військ (сил) Національної гвардії України // Честь і закон. 2015. № 1. С.8–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2015_1_4 (дата звернення 02.06.2017).

6. Глушенко С.В. Принципи спеціалізації та інстанційності в діяльності Вищого спеціалізованого суду // Часопис Академії адвокатури України. 2014. № 1. С. 13–17.
7. Заброда Д.Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 233 с.
8. Майстро С.В. Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики // Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 2. С. 149–155.
9. Трудове право України: Академічний курс: підручник / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.; за ред. П. Д. Пилипенка. 2-е вид. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. 544 с.
10. Ярмачі Х.П. Взаємодія суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення // Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1 (II). С. 71–76.
11. Бойко, Т.Л. Принципи управління інтелектуальним потенціалом підприємства // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2014. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3263> (дата звернення 02.06.2017).
12. Касьяненко М.М., Гринюк М.В., Цимбал П.В. Організація роботи та управління органами державної податкової служби України: навч. посіб. Ірпінь: Держ. под. адм. України. 2001. 229 с.

Одержано 12.06.2017

УДК [342.951:331.5](477)

Лілія Миколаївна ПОПОВА,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, м. Харків

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ТІНЬОВОЮ ЗАЙНЯТІСТЮ В УКРАЇНІ

Докорінні зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі України, пов'язані з виникненням військового конфлікту на сході нашої держави, обумовили необхідність створення нової системи забезпечення національної безпеки, що передбачає стратегія національної безпеки України [1]. Конкретні засоби і шляхи забезпечення національної безпеки України обумовлюються пріоритетністю національних інтересів, необхідністю своєчасного вжиття відповідних заходів і ґрунтуються на повазі до норм і принципів міжнародного права. На жаль, сьогодні багато кризових процесів в економіці пов'язані з погіршенням трудових ресурсного потенціалу України та збільшенням тіньової зайнятості населення.

За даними різних контролюючих органів, нелегальне працевлаштування становить 15–30 % від офіційно працюючих. Це означає, що наймаючись на роботу, такі працівники отримують частину заробітної плати в «конвертах», або працюють неофіційно й отримують повністю незадекларовану зарплату.

Представники різних контролюючих органів знаходять порушення трудового законодавства майже на всіх перевірених підприємствах (на